

Marek Ruszkowski

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach

Wariancja rzeczowników w *Nowym słowniku poprawnej polszczyzny PWN*

Termin „warianty językowe” definiowany jest podobnie w różnych kompendiach językoznawczych:

1) „elementy językowe formalnie różne, funkcjonalnie identyczne; innymi słowy – różne konkretne realizacje jednej i tej samej jednostki fonologicznej, morfologicznej, składniowej”¹;

2) „elementy językowe, które pod względem funkcjonalnym traktujemy identycznie, chociaż formalnie się różnią. Warianty uznać można za realizację jednej i tej samej jednostki językowej, którą w niektórych szkołach strukturalistycznych przyjęto nazywać inwariantem”²;

3) „elementy językowe, które traktuje się identycznie pod względem funkcjonalnym, chociaż różnią się formalnie”³.

Zjawisko występowania wariantów językowych nazywa się wariantywnością lub wariancją. Współczesna teoria wariancji językowej wywodzi się z językoznawstwa strukturalistycznego, głównie za sprawą Nikołaja S. Trubieckiego, który wyróżnił fakultatywne i kombinatoryczne warianty fonemu⁴.

W polskiej literaturze językoznawczej teoria wariantu językowego doczekała się najlepszej charakterystyki – jak się wydaje – w pracy Adama Heinza. Autor przez wariantywność rozumie „zwielokrotnienie danej jednostki syste-

---

¹ Z. Gołąb, A. Heinz, K. Polański, *Warianty* [hasło], w: *Słownik terminologii językoznawczej*, Warszawa 1968, s. 612.

² K. Polański, *Warianty* [hasło], w: *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1991, s. 372.

³ K. Polański, *Warianty językowe* [hasło], w: *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, Wrocław 1993, s. 581.

⁴ N.S. Trubiecki, *Podstawy fonologii*, Warszawa 1975, s. 45–49.

mowej”, co powoduje, że pojawia się ona „w postaciach różnych, lecz ekwiwalentnych, jeśli chodzi o istotę owej jednostki”⁵. Artykuł Heinza zapoczątkował polskie badania nad wariantowością⁶. Również poza granicami Polski szersze zainteresowanie wariacją narodziło się w latach 70. XX wieku⁷.

Ze wszystkich podsystemów gramatycznych języka polskiego najpełniej wariacja została opracowana dla fonetyki⁸ i fleksji⁹. W obrębie wariantowości słowotwórczej pewne próby podejmowano w odniesieniu do polszczyzny¹⁰ i innych języków słowiańskich¹¹. W zakresie składni mówi się albo o wariantach syntaktycznych¹², albo o synonimii¹³.

Przedmiotem opisu są w tym artykule formy wariantywne rzeczowników w ich słownikowej (hasłowej) postaci, a więc w mianowniku liczby pojedynczej¹⁴. Chodzi tu zarówno o warianty *sensu stricto*, a więc identyczne co do funkcji, jak i o warianty oscylacyjne¹⁵, czyli takie, które różnią się jakąś cechą: chronologią, frekwencją, zasięgiem społecznym, zabarwieniem stylistycznym, stopniem ekspresywności.

⁵ A. Heinz, *Pojęcie i rola wariantu językowego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 32, 1974, s. 140.

⁶ *Wariacja normy we współczesnych słowiańskich językach literackich*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1977; *Wariacja w języku*, red. S. Gajda, Opole 1991; K. Janaszek, *Norma i wariacja w teorii i praktyce języka rosyjskiego w konfrontacji z językiem polskim i niemieckim*, Szczecin 2003.

⁷ Ch.J.N. Bailey, *Variation and Linguistic Theory*, Arlington 1973; K.S. Gorbaczewicz, *Wariantność słowa i językowa norma. Na materiale sowremennogo ruskogo jazyka*, Leningrad 1978.

⁸ *Słownik wymowy polskiej PWN*, red. M. Karaś, M. Madejowa, Warszawa–Kraków 1977; J. Kaś, *Wariantywność fonetyczna w mowie ludności wiejskiej obrzeży Krakowa*, Kraków 1988; L. Madelska, *Słownik wariantywności fonetycznej współczesnej polszczyzny*, Kraków 2005.

⁹ M. Brzezina, *Wariacja rodzaju gramatycznego rzeczowników nieżywothnych w potocznej polszczyźnie*, Wrocław 1982; T. Skubalanka, W. Książek-Bryłowa, *Wariantywność polskiej fleksji*, Wrocław 1992; W. Książek-Bryłowa, *Wariantywność fleksji w historii i gwarach języka polskiego*, Lublin 1994.

¹⁰ H. Jadacka, *Synonimia słowotwórcza – perspektywy badawcze*, „Poradnik Językowy” 1986, z. 6, s. 404–412; A. Szczaus, *Rzeczownikowe synonimy słowotwórcze w polszczyźnie XVI wieku*, Szczecin 2005; M. Ruszkowski, *Wariantywność w obrębie kategorii nazw mieszkańców*, w: *Preteksty – teksty – konteksty*, red. M. Barański, Z. Trzaskowski, Kielce 2007, s. 383–388.

¹¹ M. Żurek, *Synonimy słowotwórcze w sferze nazw osób we współczesnym języku rosyjskim*, Kielce 1997; J. Kaliszczan, *Synonimia słowotwórcza rzeczowników w języku polskim i rosyjskim*, Poznań 2000.

¹² D. Buttler, *Polskie warianty syntaktyczne w zakresie walencji wyrazów*, w: *Wariacja normy we współczesnych słowiańskich językach literackich*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1977, s. 69–74.

¹³ B. Klebanowska, *Synonimia składniowa. Ćwiczenia dla cudzoziemców*, Warszawa 1990.

¹⁴ Wyjątek stanowią oczywiście *pluralia tantum*.

¹⁵ T. Skubalanka, W. Książek-Bryłowa, op.cit., s. 32.

Przykłady zostały wyekscerpowane z *Nowego słownika poprawnej polszczyzny PWN*¹⁶, ponieważ jest to – oprócz *Wielkiego słownika poprawnej polszczyzny PWN*¹⁷ – największy i najbardziej prestiżowy słownik ortoepiczny współczesnego języka polskiego. Formy w nim zawarte są zgodne z normą językową (wzorcową lub użytkową), można więc mówić o wariantywności normatywnej¹⁸, chociaż niektóre rzeczowniki potoczne, środowiskowe, regionalne nie mieszczą się w normie wzorcowej. Ze względu na duże rozmiary słownika wybrano losowo większość form obocznych, ale nie wszystkie, toteż nie mogą one być podstawą zestawień statystycznych.

Relację między formami obocznymi określają kwalifikatory, a także inne oznaczenia, typu *a.* – albo, *p.* – patrz, *por.* – porównaj. Jeśli weźmiemy je pod uwagę, badany materiał można podzielić na kilka grup.

Jak się wydaje, najliczniejszą z nich stanowią rzeczowniki opatrzone kwalifikatorem *rzad.* (rzadki) oraz skrótem *p.* (patrz), który odsyła do formy używanej częściej, a więc bardziej neutralnej stylistycznie, np.: *balladysta* *rzad.*, *p. balladzista*; *dokumentarzysta* *rzad.*, *p. dokumentalista*; *dziadusi* *rzad.*, *p. dziadziusi*; *eksternista* *rzad.*, *p. ekstern*; *gęsię* *rzad.*, *p. gąsię*; *grodziszcze* *rzad.*, *p. grodzisko*; *gzygzak* *rzad.*, *p. zygzak*; *halabardzista* *rzad.*, *p. halabardnik*; *hurkot* *rzad.*, *p. hurkot*; *jednośladowiec* *rzad.*, *p. jednośląd*; *kożuszkarz* *rzad.*, *p. kożuszniak*; *maślacz* *rzad.*, *p. maślak*; *meliorator* *rzad.*, *p. meliorant*; *millenium* *rzad.*, *p. milenium*; *minier* *rzad.*, *p. miner*; *moczygęba* *rzad.*, *p. moczymorda*; *obrąb* *rzad.*, *p. obręb*; *odprzedaż* *rzad.*, *p. odsprzedaż*; *oparzelizna* *rzad.*, *p. oparzelina*; *pierog* *rzad.*, *p. pieróg*; *plóz* *rzad.*, *p. plóż*; *pochówek* *rzad.*, *p. pochówek*; *pospiech* *rzad.*, *p. pośpiech*; *próbówka* *rzad.*, *p. próbówka*; *repeś* *rzad.*, *p. repesaż*; *sezamek* *rzad.*, *p. sezamka*; *szkopek* *rzad.*, *p. skopek*; *świegot* *rzad.*, *p. świergot*; *świętobliwość* *rzad.*, *p. świątobliwość*; *trampka* *rzad.*, *p. trampki*; *tryumf* *rzad.*, *p. triumf*; *uprzęż* *rzad.*, *p. uprzęż*; *wągr* *rzad.*, *p. węgier*; *wiarogodność* *rzad.*, *p. wiarygodność*; *wspólność* *rzad.*, *p. wspólnota*; *wybawiciel* *rzad.*, *p. wybawca*; *wykończalnia* *rzad.*, *p. wykańczalnia*; *zasiąg* *rzad.*, *p. zasięg*; *zawiasa* *rzad.*, *p. zawias*.

Niekonsekwentnie zostały w słowniku scharakteryzowane warianty: *jełop*, *jołop* oraz *jełopa*, *jołopa*. Hasła *jołop*, *jołopa* uznano za rzadziej używane i odesłano do haseł *jełop*, *jełopa* (*jołop* *rzad.*, *p. jełop*; *jołopa* *rzad.*, *p. jełopa*). Natomiast hasła *jełop*, *jełopa* uznano za całkowicie równorzędne z *jołop*, *jołopa* (*jełop* *a. jołop*; *jełopa* *a. jołopa*).

¹⁶ *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. A. Markowski, Warszawa 1999.

¹⁷ *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. A. Markowski, Warszawa 2006.

¹⁸ W. Lubaś, *Wariantywność w kodyfikacji językowej*, w: *Kultura języka dziś*, red. W. Pisarek, H. Zgólkowa, Poznań 1995, s. 30–37.

Dużą grupę tworzą warianty, między którymi występuje tylko oznaczenie *p.* (patrz), np.: *absyda p. apsyda*, *bidula p. biedula*, *bożnica p. bóżnica*, *bridzi-sta p. brydźysta*, *bum p. bom*, *business p. biznes*, *calendarium p. kalendarium*, *cebrzyk p. ceberek*, *celebrant p. celebrans*, *chrzestniak p. chrześniak*, *ciemię-życiel p. ciemieżca*, *czempion p. champion*, *diagnosta p. diagnostyk*, *dwusetle-cie p. dwóchsetlecie*, *działkowiec p. działkowicz*, *dżin p. gin*, *eklerek p. ekler-ka*, *figus p. figus*, *gadget p. gadżet*, *holokaust p. holocaust*, *klasa-pracownia p. klasopracownia*, *klusek p. kluska*, *kolender p. kolendra*, *komika p. komizm*, *kompensacja p. kompensata*, *księstwko p. ksiąstwko*, *leader p. lider*, *łodzia p. loggia*, *manipulant p. manipulator*, *menażer p. menedżer*, *meteopata p. me-teoropata*, *mitenka p. mitynka*, *młoczek p. młocarz*, *mórg p. morga*, *nahajka p. nahaj*, *nekropolia p. nekropola*, *olsza p. olcha*, *opieniek p. opieńka*, *parkur p. parcours*, *pinceta p. pęseta*, *poligrafik p. poligraf*, *polonica p. polonika*, *pry-mabaleryna p. primabalerina*, *prymadonna p. primadonna*, *raglan p. reglan*, *ramazan p. ramadan*, *reżym p. reżim*, *spichlerz p. spichrz*, *sylikon p. silikon*, *syngiel p. singel*, *uszatka p. uchatka*, *wylęg p. wyląg*, *yard p. jard*, *zapiska p. zapisek*.

Trzecią klasę stanowią formy uznane za całkowicie równorzędne, między którymi występuje skrót *a.* (albo), np.: *arkana a. arkany*, *beneficjant a. bene-ficjent*, *chemioterapia a. chemoterapia*, *chłopaczyna a. chłopczyzna*, *drybling a. dribling*, *eksmąż a. eks-mąż*, *garmażeria a. garmażernia*, *glans a. glanc*, *(ta) grządziel a. (ten) grządziel*, *grzebuła a. grzebala*, *hipika a. hippika*, *hokejka a. hokejówka*, *judaica a. judaika*, *læg a. lęg*, *majordom a. majordomus*, *mamo-trept a. mamotrekt*, *młocka a. młócka*, *młodniak a. młodnik*, *monastyr a. mo-naster*, *muchomor a. muchomór*, *ostrzał a. obstrzał*, *pinezka a. pineska*, *(ta) piszczel a. (ten) piszczel*, *piżama a. pidżama*, *pleciuch a. plociuch*, *pokrywka a. przykrywka*, *przezrocze a. przeźrocze*, *renesans a. Renesans*, *sadź a. szadź*, *skrzela a. skrzele*, *szabat a. szabas*, *ściągawka a. ściągaczka*, *toples a. topless*, *totolotek a. toto-lotek*, *zaprzęg a. zaprząg*, *ziarenko a. ziarnko*.

Zamiast skrótu *a.* wyjątkowo stosowana jest formuła „to samo, co”: *skwar-ka to samo, co skwarek*.

Jeśli są trzy formy oboczne, rozkład kwalifikatorów i oznaczeń może być inny, np.: *bałtolog a. baltolog*, *p. bałtysta*; *dżudowiec a. judowiec rzad.*, *p. dżudoka*.

Inne kwalifikatory pojawiają się w badanym materiale rzadziej:

1) kwalifikator *reg.* (regionalny): *astra reg.*, *p. aster*; *blina reg. kres.*, *p. blin*; *boćwina reg.*, *p. botwina*; *jawór reg.*, *p. jawor*; *krawatka reg. krak.*, *wielkopol.*, *śl.*, *p. krawat*; *krawczyni reg. krak.*, *pozn.*, *p. krawcowa*; *kwieciarnia reg. krak.*, *p. kwiaciarnia*; *landrynek reg.*, *p. landrynka*; *litra reg. krak.*, *p. litr*; *minoga reg. warsz.*, *p. minóg*; *mirta reg. pozn.*, *p. mirt*; *patelka reg.*,

*p. patelnia; popychało reg. wsch., por. popychadło; powidło reg., p. powidła; przerębla reg., p. przerębel; przypiska reg., p. przypisek; spodeńki reg. krak., p. spodenki; stryjo reg. wielkopol., p. stryj; szmolec reg., p. smalec; wilia reg. wsch., p. wigilia; wujo reg., p. wuj; zatrzaska reg., p. zatrzask. Niekiedy obie formy równorzędne uznane zostały za regionalne: *koszara a. koszar, reg.; oscypek a. oszcypek, reg.*;*

2) kwalifikator *przestarz.* (przestarzały): *fizjognomia przestarz., p. fizjonomia; garnkotłuk przestarz., p. garkotłuk; gwoździk przestarz., p. goździk; kłykieć przestarz., p. knykieć; marcypan przestarz., p. marcepan; naręcz przestarz., p. naręcze; paskustwo przestarz., p. paskudztwo; (to) rupiecie przestarz., p. rupieć; serwelatka przestarz., p. serwolatka; sortyment przestarz., p. asortyment; tamburek przestarz., p. tamborek;*

3) kwalifikator *pot.* (potoczny): *fiszbina pot., p. fiszbin; fosfor pot., p. fosfor; kondon pot., p. kondom; kresowiak pot., p. kresowianin; lepek pot., p. lebek; niemowlak pot., p. niemowlę; pamfleciarz pot., p. pamflecista; podkoszulka pot., p. podkoszulek; suteryna pot., p. suterena; zmarzlak pot., p. zmarzluch;*

4) kwalifikator *środ.* (środotwiskowy): *aranż środ., p. aranżacja; melas środ., p. melasa;*

5) kwalifikator *ekspr.* (ekspresywny): *mord ekspr., p. morderstwo.*

Z formalnego punktu widzenia wariancja rzeczowników najczęściej przejawia się w postaci alternacji samogłosek: *a : e* (*beneficjant – beneficjent, repasaż – repesaż, raglan – reglan*), *a : u* (*grzebała – grzebula*), *o : u* (*bożnica – bóżnica, młocka – mlócka, muchomor – muchomór, pierog – pieróg, płóz – plóz, pochówek – pochówek, próbówka – próbówka*), *ę : a* (*gęsie – gąsie, uprzęż – uprzęż, lęg – ląg, obręb – obrąb, świętobliwość – świątobliwość, zasięg – zasiąg*¹⁹), *i : y* (*bridżista – brydżysta, primabalerina – prymabaleryna, silikon – sylikon, triumf – tryumf*), *e : y* (*breja – bryja, marcepan – marcypan, mitenka – mitynka, monaster – monastyr*), *e : o* (*serwelatka – serwolatka*), *e : ø* (*biedula – bidula, ziarenko – ziarnko*), *a : ø* (*chłopaczyna – chłopczyna*). Bardzo małą frekwencję ma w badanym materiale oboczność *o : a*, mimo że jest „regularną alternacją morfonologiczną”²⁰: *wykończalnia – wykańczalnia*.

Istotną rolę odgrywają alternacje spółgłosek, zarówno typowe, jak i osobliwe, np.: *absyda – apsyda* (*b : p*), *dziaduś – dziadzius* (*d : dź*), *hurgot – hurkot* (*g : k*), *maślacz – maślak* (*cz : k*), *minier – miner* (*ń : n*), *paskustwo – paskudztwo* (*s : dz*), *piżama – pidżama* (*ż : dź*), *pośpiech – pospiech* (*ś : s*), *przezrocze –*

¹⁹ Alternacja *ę : a* jest wymieniana w literaturze przedmiotu w tego typu przykładach, choć w istocie realizacja fonetyczna czterech ostatnich form nie zawiera samogłosek nosowych, np. [obremɔ] – [obromɔ].

²⁰ K. Kowalik, *Struktura morfonologiczna współczesnej polszczyzny*, Kraków 1997, s. 162.

przeźrocze (z : ź), *szadź* – *sadź*, *szkopek* – *skopek* (sz : s). Czasami występuje geminacja: *hipika* – *hippika*, *milenium* – *millenium*, *toples* – *topless*.

Wariantywność rzeczowników niekiedy związana jest z elizją głoski nagłosowej lub śródgłosowej: *asortyment* – *sortyment*, *garnkołuk* – *garkołuk*, *gzygzak* – *zygzak*, *obstrzał* – *ostrzał*, *świergot* – *świegot*.

Formy oboczne różnią się także długością (mierzoną w sylabach), co sprawia, że rzeczowniki krótsze zawierają co najmniej o jedną sylabę mniej: *aranżacja* – *aranż*, *eksternista* – *ekstern*, *jednośladowiec* – *jednośląd*, *majordomus* – *majordom*, *morderstwo* – *mord*, *spichlerz* – *spichrz*, *wągiery* – *wągr*.

Wariancja opiera się również na różnej sufiksacji, której mogą towarzyszyć alternacje: *ballad-ysta* – *balladz-ista*, *działk-owiec* – *działk-owicz*, *halabardz-ista* – *halabard-nik*, *hokej-ka* – *hokej-ówka*, *kożusz(k)-arz* – *kożusz-nik*, *manipul-ant* – *manipul-ator*, *wspóln-ość* – *wspóln-ota*. Zdarza się, że istnienie wariantów rzeczownikowych wynika z faktu, iż zostały one derywowane od innych wyrazów podstawowych, np. *pokrywka* (od *pokrywać*) – *przykrywka* (od *przykrywać*), *moczygęba* (od *moczyć gębę*) – *moczymorda* (od *moczyć mordę*).

Inny typ form obocznych związany jest z wariantywnością ortograficzną, np.: *eks-mąż* – *eksmąż*, *renesans* – *Renasans*, *toto-lotek* – *totolotek*, która może być wynikiem polonizacji pisowni: *business* – *biznes*, *calendarium* – *kalendarium*, *judaica* – *judaika*, *leader* – *lider*, *loggia* – *lodžia*, *polonica* – *polonika*.

Wśród rzeczowników, które nie mają liczby pojedynczej lub różnią się rodzajem gramatycznym, oboczność polega na występowaniu różnych końcówek fleksyjnych (z ewentualnymi alternacjami w tematach): *arkana* – *arkany*, *skrzela* – *skrzele*; *kluszek* – *kluska*, *mórg* – *morga*, *podkoszulek* – *podkoszulka*, *sezamek* – *sezamka*, *skwarek* – *skwarka*, *trampek* – *trampka*, *zapisek* – *zapiska*. Do form wariantywnych zaliczono także leksemy, których forma jest identyczna, a które różnią się jednak rodzajem gramatycznym, np. (ten lub ta) *grządziel*, *piszczel*.

Przyczyny tworzenia się wariantów rzeczownikowych są różne. Jak zauważa Piotr Krzyżanowski, warianty te powstają jako efekt działania wyrównań analogicznych (*zaprzęg* – *zaprząg*), wewnątrzwyrazowych upodobnień fonetycznych (*spichlerz* – *śpichlerz*), uproszczeń o różnym charakterze (*pezetpeerowiec* – *pezetperowiec*), różnic w realizacji wyrazów obcego pochodzenia (graficznych, np. *veto* – *weto*; graficznych i fonetycznych, np. *iniektor* – *inżektor*)²¹.

Ze względu na relację między elementami obocznymi Andrzej Markowski wyróżnia trzy typy wariacji w normie: alternatywną, recesywną i ekspan-

²¹ P. Krzyżanowski, *Temat fleksyjny w odmianie polskich rzeczowników*, Lublin 1992, s. 27.

sywną. Wariancja alternatywna obejmuje formy równouprawnione w normie; w wariacji recesywnej jeden z elementów jest neutralny, a drugi rzadki lub przestarzały, a więc wychodzący z obiegu; wariancja ekspansywna zawiera element neutralny i element nowy, innowacyjny, który występuje wyłącznie w normie użytkowej²². W badanym materiale najczęściej mamy do czynienia z wariacją recesywną, gdyż największa liczba wariantów opatrzona jest kwalifikatorem *rzad.* (czasem *przestarz.*). „Warianty recesywne, i tak już ograniczone do normy wzorcowej, stopniowo stają się elementami na tyle rzadkimi, że przestają być traktowane jako składniki normy”²³.

Przedstawione formy oboczne mieszczą się w bardzo szeroko rozumianej wariantowości i być może „lepiej je nazywać odpowiedniościami i odpowiednikami, uwypuklając w ten sposób odmienność ich uwarunkowania. [...] Uznanie jednego z takich wariantów za podstawową postać danego leksemu jest konwencjonalne i wiąże się z tradycją utrwaloną w słownikach danego języka”²⁴.

Irena Bajerowa zauważa, że „zlikwidowanie wariacji i normalizacja dokonują się przez wybór wariantu pod pewnym względem lepszego i odrzucenie pozostałych wariantów”²⁵. Niełatwo stwierdzić, co to znaczy „wariant lepszy”, tym bardziej że takie sformułowanie ma charakter subiektywny. Badany materiał pokazuje, że norma językowa dopuszcza zdecydowanie więcej rzeczownikowych form wariantywnych, niż jest ich w uzusie, który usankcjonował tylko pewną część zaprezentowanych przykładów. Trudno jednak przeprowadzić szczegółowe badania funkcjonowania wariantów czasownikowych w uzusie językowym.

Przedstawione spostrzeżenia mają charakter wstępny. Zebrany materiał został ograniczony do jednego słownika, co uniemożliwia zaprezentowanie wariantów rzeczownikowych na szerszym tle, którym mogłyby być słowniki normatywne, ogólne i inne²⁶. Warto również zbadać zakres wariantowości rzeczowników, stosując zestawienie liczbowe form obocznych z tymi, które

---

²² A. Markowski, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa 2005, s. 38–41.

²³ Ibidem, s. 39.

²⁴ H. Kurkowska, *Słownictwo a gramatyka*, w: D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności leksykalnej (Słownictwo rodzime)*, Warszawa 1982, s. 15.

²⁵ I. Bajerowa, *Znaczenie wariacji w ewolucji języka ogólnego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 40, 1986, s. 20.

²⁶ H. Wróbel, K. Kowalik, A. Orzechowska, T. Rokicka, *Mały słownik odmiany wyrazów trudnych*, Warszawa 1993; A. Dyszak, *Mały słownik rzeczowników osobliwych (o nietypowej odmianie)*, Kraków–Warszawa 1999.

wariantów nie mają. Wykonanie tych zadań jest jednak czasochłonne i wykracza poza ramy artykułu.

Marek Ruszkowski

Variantivity of nouns in *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*

Linguistic variants are elements that are considered identically in terms of functionality, though they differ formally. The present article discusses variant forms of nouns. The study refers both to variants in the strict sense, i.e. identical in terms of function, and oscillating variants, i.e. those that differ in one quality, i.e. chronology, frequency, social range, stylistic character or the degree of expressiveness or emotiveness. The examples have been excerpted from *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN* [The PWN New Dictionary of Correct Polish Usage]. The collected material has been classified into several groups depending on the relations between variants defined by means of qualifiers and abbreviations. Formal and linguistic expressions of noun variantivity are also presented. The examples under scrutiny indicate that the linguistic norm (standard) accepts far more nominal variant forms than the linguistic custom presents as it has sanctioned only a certain part of the analysed examples. A detailed and thorough study on the functioning of nominal variants in the linguistic custom is, however, difficult to carry out.